

**Tyto judikáty jsou relevantní pro rok 2006/2007. Nejsou zde ale judikáty,
vztahující se k ČR a obecná celoevropská judikatura.**

ESLP a nově demokratické státy

*** čl. 1 (jurisdikce)**

Banković a další proti 17 členům NATO (rozh. o přijatelnosti, 12. 12. 2001)

Bombardování býv. Jugoslávie – smrt několika rodinných příslušníků – bombardování jako exteritoriální akt v sobě nezahrnuje výkon jurisdikce pro území, kde k bombardování dochází, bombardování není výkonem jurisdikce. Banković a spol. nepodléhali jurisdikci žádného státu NATO vázaného EULP.

Ilascu a další proti Moldově a Rusku (rozsudek velkého senátu z 8. 7. 2004)

Uplatňování jurisdikce v Podněstří (byla vyhlášena republikou, kterou uznalo snad jen Rusko - sporné), nachází se v Moldávii a je osídlena převážně ruským obyvatelstvem, je zde 2000 ruských vojáků. 4 političtí činitelé zatčeni ruskými vojáky, drženi v kasárnách, pak je převzaly orgány Podněstří, soud je odsoudil k trestu smrti (odsoudil je soud neuznaného subjektu!), Ilascu nakonec dostal rumunské občanství a předán Rumunsku, ostatní 3 zůstali v zajetí, ESLP řešil problém jurisdikce, řekl, že Rusko díky tomu, že tam vojáky, vykonává jurisdikci a má tedy zabránit porušování LP (faktický výkon jurisdikce) – jde o prodloužení judikatury ve věci Loizidou. Pokud jde o Moldávii, ta má povinnost chránit LP, což zde nečinila, i když díky rozložení sil (na daném území ve prospěch Ruska) mohla (měla!!) činit aspoň nesilová opatření – jednala protiprávně (např. neprotestovala, žádné diplomatické pokusy o řešení).

*** čl. 2 (právo na život)**

Velikova proti Bulharsku (rozsudek z 18. 5. 2000)

Zadržen zloděj, na policejní stanici po několikahodinovém zadržení a výslechu zemřel, ukázalo se, že byl zbit, ESLP formuloval pravidlo, že je na státu, pokud zbaví osobu svobody, aby prokázal, že se nedopustil závažného jednání (**obrácené důkazní břemeno!!**), Bulharsko prohrálo.

Kašijev, Akajeva proti Ruské federaci (rozh. o přijatelnosti, 19. 12. 2002)

Zabití dvou osob při dobývání Grozného, Rusko popíralo, že by neslo odpovědnost, svádělo to na čečenské rebely, ESLP konstatoval porušení čl. 2 EULP, protože Rusko nevyhovělo **procesním garancím práva na život**, tzn. nevysvětlilo tato zabití a nepotrestalo pachatele, tj. otálelo s trestním stíháním atp.

*** čl. 3 (zákaz mučení, nelidského či ponižujícího zacházení)**

Kalašnikov proti Rusku (rozsudek z 15. 7. 2002)

Ředitel banky odsouzený a uvězněný za tunelování, ve věznicí panovaly příšerné podmínky, Rusko namítalo, že nebylo úmyslem ponižovat (šlo o faktický stav – nedostatek financí na vězeňství). ESLP řekl, že se nelze dovolávat ekonomických důvodů pro nesplnění tak zásadního práva, garantovaného čl. 3 EULP a dále uvedl, že pokud všechny aspekty působí kumulativně a trvají v čase, zvýší se intenzita strádání a může dojít k porušení čl. 3 EULP.

Kuzněcov proti Ukrajině (rozh. o přijatelnosti, 29. 4. 2003)

Odsouzen na Ukrajině k trestu smrti, později změněno na doživotí, dva a půl roku nevyšel na světlo, téměř žádné návštěvy, byl bit apod., nedostatečně vyslýchán policií. Došlo k porušení článku 3 i k porušení článku 8 - viz poměry na celách, přeplněnost atd.

*** čl. 5 (zbavení svobody)**

Lukanov proti Bulharsku (rozsudek z 20. 2. 1997) nebo lze přiřadit i pod **čl. 7**

Bývalý komunistický premiér bulharska, později (po roce 1990) poslanec, stíhán pro zneužití finančních prostředků, zbaven imunity, vzat do vazby. K zneužití finančních prostředků mělo dojít v rámci rozhodování o pomoci rozvojovým zemím, Lukanov se bránil, že se nemohl dopustit trestného činu, že šlo o **politické rozhodování vlády**. ESLP došel k závěru, že nebyla splněna podmínka důvodného podezření pro vzetí do vazby a Bulharsko proto porušilo č. 5 EULP, význam judikátu spočívá v tom, že nelze trestat bývalé komunistické funkcionáře za jejich politická rozhodnutí, i když takové nálady ve společnosti jsou.

* **čl. 6** (právo na spravedlivé řízení)

Kadubec proti Slovensku, Lauko proti Slovensku (rozsudky z 2. 9. 1998)

Jednalo se o pokutu (bagatelní věc), byl vyloučen soudní přezkum u nízkých pokut, bylo tak porušeno právo na přístup k soudu, zde totiž nerozhoduje výše pokuty, ale **povaha procesu**, toto byl **sankční proces**, srovnatelný s trestním, proto je nutný přístup k soudnímu přezkumu, i když je sankce (újma - pokuta) sebemenší. U nás již naštěstí od 1. 1. 2003 soudní řád správní.

* **čl. 7** (zákaz retroaktivity trestního zákona)

Streletz, Kessler a Krenz proti Německu (rozsudek z 22. 3. 2002)

Jednalo se o ostrahu německo-německých hranic před rokem 1989, tito 3 byli vysocí funkcionáři národně bezpečnostní rady – ta odpovídala za ostrahu hranic a stanovila pravidla chování pro bezpečnostní složky. Tehdejší zákon o ochraně státních hranic umožňoval použití zbraně jako **ultima ratio**, pak zde však byly příšerné instrukce nár. bezp. rady, provádějící zákon, tam už šla přiměřenost stranou... Funkcionáři rady argumentovali, že jejich instrukce (interpretace zákona) nebyly trestným činem, protože platí zásada zákazu retroaktivity. ESLP řekl, **že se zásady zákazu retroaktivity, jakožto práva chráněného EULP, nemohou dovolávat osoby, které samy tehdejší právo flagrantně porušovaly a křivily**. Německo neporušilo čl. 7, protože naopak tři stěžovatelé porušovali platné právo zákon svými instrukcemi.

* **čl. 8** (právo na soukromý život)

Sidabras a Džiautas proti Litvě (rozsudek senátu z 27. 7. 2004)

Jedná se o litevský **lustrační zákon**, vztahoval se na funkcionáře KGB - co do nabývání pozic ve státní správě i v soukromé sféře. ESLP analyzoval z pohledu čl. 8 a 10 a shledal porušení jen u článku 8: „tím, že osoba byla postižena lustračním zákonem, byla silně omezena ve výběru povolání, což mělo za důsledek degradaci styku s vnějším okolím, ztrátu kvalifikace apod.

Turek proti Slovensku (rozsudek ze 14. 2. 2006)

Reakce na **lustrační čs. zákon**, Turek měl pozitivní lustraci, přišel o vysoké místo ve správě školství, jeho odvolání se řešilo velmi dlouho, slovenské orgány se nemohly dohodnout, kdo to bude řešit – porušení čl. 6/1 EULP – nepřiměřená délka řízení, porušeno také **právo na soukromý život** – čl. 8, tj. hmotné právo, ale zde je důležitý **jeho procesní aspekt** - stát má zajistit, aby toto právo bylo respektováno, aby se jej každý mohl dovolat – zde došlo u slovenských orgánů ke ztrátě spisu atd. Porušena i rovnost zbraní ve sporu.

* **čl. 10** (svoboda projevu)

Feldek proti Slovensku

Novinář psal o nacistické minulosti bývalého ministra, ten se bránil přes osobnostní práva - § 11 OZ a uspěl, byl tedy shledán zákonný podklad, ale nebylo to v dané situaci nezbytné ani přiměřené (odsouzení novináře), šlo o širokou politickou diskusi, týkající se otázek veřejného významu, navíc bylo konstatováno, že **meze kritiky politika jsou širší** než u normální soukromých osob. Nutno též rozlišovat **hodnotový soud a skutkové tvrzení** (viz případ Lingens proti Rakousku probíraný na semináři). Nebyla zde prokázána naléhavá společenská potřeba nadřadit zájmy veřejně činné osoby nad svobodu tisku.

* **č. 13** (právo na účinný národní prostředek nápravy)

Kudla proti Polsku (rozsudek 26. 10. 2000) – pilotní rozsudek-definice viz u případu

Broniowski

Porušením EULP je už to, že ve vnitrostátním právu neexistuje účinný prostředek, který zamezí neúměrné délce řízení, tento prostředek má mít buď preventivní nebo kompenzační povahu (nebo i obojí). Toto je již v ČR provedeno - § 174a ZSS Lhůta k provedení úkonu + novela zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou... z. č. 82/1998.

Belanova proti Ukrajině (rozsudek z 29. 11. 2005)

Soud jí přiřkl finanční částku, která jí měla být vyplacena, exekutiva se zdráhala – tvrzení, že v rozpočtu nejsou peníze apod. ESLP řekl, že pokud nebude respektováno soudní rozhodnutí

exekutivou (ta je vždy fakticky silnější než soudní moc), jde o porušování lidských práv, tzn. že nerespektování soudních rozhodnutí se rovná porušování LP A EULP.

* **č. 14** (zákaz diskriminace)

Načova proti Bulharsku (rozsudek ze 6. 7. 2005)

Obdobný případ jako Velikova (viz výše), navíc ještě porušení čl. 14 – diskriminace. Porušeno právo na život (zastřelení dvou sběhů z armády romské národnosti) dle čl. 2 EULP, čl. 14 EULP má akcesorickou povahu (není autonomní x na rozdíl od čl. 26 MPOPP – viz restituce), tj. lze jej použít, jen když je porušeno i jiné právo chráněné EULP. Stát má povinnost zkoumat, zda čin neměl **rasový podtext (rasová diskriminace)**, když zde existují důvodné pochybnosti - Bulharsko zde postupovalo velmi laxně. Důkazní břemeno na státu, aby dokázal, zda nedošlo k diskriminaci, když jsou důvodné pochybnosti.

* **čl. 41** (spravedlivé zadostiučinění)

Dubjaková proti Slovensku (rozhodnutí o přijatelnosti z 10. 10. 2004) nebo lze přiřadit i pod čl. 13

Sporným zde bylo právo na spravedlivé zadostiučinění, které bylo poskytnuto v tak nízké hodnotě, že vůbec nebylo spravedlivé, proto Dubjaková mohla podat stížnost k ESLP, protože jí stále náležel status oběti, původní spravedlivé zadostiučinění bylo naprosto nedostatečné.

* **čl. 1 Protokolu č. 1** (právo na užívání majetku)

Brumarescu proti Rumunsku (rozsudek velkého senátu z 28.10.1999)

Byl znárodněn dům bez náhrady dům jeho rodičů, soud 1. stupně rozhodl o nezákonnosti znárodnění (1993), přičemž rozhodnutí je konečné (není opravný prostředek), jenže NS ruší rozhodnutí a dům se stává majetkem státu s odůvodněním, že dekrety, na jejichž základě přešlo vlastnictví, nepodléhají přezkumu soudní mocí, stěžovatel se obrací na evropskou Komisi (tehdy v roce 1995) a uvádí porušení čl. 6/1 a čl. 1 Protokolu č. 1.

Námítka rumunské vlády – Brumarescu již není poškozeným, protože mu byl převeden do vlastnictví byt, ve kterém bydlel jako nájemník a nevyčerpání opravných prostředků

ESLP uvádí: porušení čl. 6/1 - tím, že generální prokurátor podal stížnost, která vedla ke zrušení „konečného rozsudku, zasáhl do **právní jistoty vztahů** jako náležitosti právního státu, navíc to, že určité věci jsou vyloučeny ze soudního přezkumu, porušuje čl. 6 – právo na přístup k soudu. Zejména nebyly dodrženy podmínky druhé věty čl. 1 Protokolu č. 1 (veřejný zájem...)

Prodan proti Moldově (rozh. o přijatelnosti z 7.1.2003)

Porušení čl. 6 odst. 1 EULP - nevykonání soudního rozhodnutí nejvyšší instance (argument samosprávy „nejsou peníze“)

Porušení čl. 1 Protokolu č. 1 – zbavení užívání svého majetku v důsledku neschopnosti úřadů vykonat soudní rozhodnutí

Honeckerová, Axenová, Teubnerová a Jossifovová proti Německu

(rozh. o přijatelnosti z 15. 11. 2001)

Vdovy, jednalo se o konverzi marek z východoněmeckých na západoněmecké, neuspěly, i zde argumentováno specifickými okolnostmi sjednocení Německa. Šlo o to, že to byly vdovy po východoněmeckých papaláších (viz např. Erich Honecker) a ony neprokázaly (neunesly důkazní břemeno), že nabyly jmění –respektive jejich povedení manželové - (aktiva na účtech v bankách) po právu. Jejich manželové totiž hrubě zneužívali státní prostředky. Proto jim jejich aktiva na účtech u bank ve východoněmecké měně, získána převážně právě z hrubého zneužívání státních prostředků, nebyla konvertována na západoněmecké marky, ESLP potvrdil rozhodnutí německých orgánů o tomto kroku (nekonvertovat jejich aktiva).

Broniowski proti Polsku (rozsudek z 22. 6 2004)

Jde o pilotní rozsudek (tj. rozhodne, v čem spočívá strukturální problém – existence strukturálního problému – špatný zákon vyvolávající masové porušení EULP a vyvolávající repetitivní (opakované) žaloby, do doby, než dojde k odstranění problému, jsou všechny stížnosti suspendovány z projednávání, a to do doby odstranění problému).

Jednalo se o změnu hranic, uzavřena mez. sml., Polsko se zavázalo přijmout všechny občany z předávaného území a **poskytnout jim bydlení**, šlo o několik milionů obyvatel, nedařilo se to v plném rozsahu (problémy s bydlením). Vnitrostátním zákonem přešlo totiž vlastnictví k bytům na obce, stát tedy nebyl vlastníkem a obce zase neměly povinnost ubytovávat. ESLP řekl, že Polsko porušilo tzv. **legitimní očekávání** těch, co přišli o byty při přesunu hranic (jde téměř o vlastnický titul), jde o jakési quasizbavení vlastnictví.

von Maltzan a další proti Německu (rozhodnutí o přijatelnosti z 2. 3. 2005)

Problém restitucí – křivdy spáchané v souvislosti s nacionalizací v době sovětské okupace do r. 1949 a poté tatáž opatření NDR. Zkoumal se zákon o odškodnění a narovnání (restituční zákon) - omezoval subjekty, v jejichž prospěch mělo dojít k restituci a omezoval i výši odškodného (ne tržní hodnota). Německý ÚS v Karlsruhe oprávil koncepci sociálního státu, nemůže negativa nést jen určitá skupina subjektů (břemeno musí nést všichni, čili v plné výši nekompensovat) ESLP převzal tuto koncepci, řekl, že Německo neodpovídá za chování NDR!!, dále uvedl, že pokud Německo neodpovídá za chování předchůdců, má volnost k tomu, jak se zachová k restituentům. Klíčová právní věta: **Pokud došlo ke zbavení vlastnictví v minulosti, je nutno to považovat za jednorázový akt, který nevyvolává trvalý stav bezpráví, takže by bylo nutné to posuzovat podle práva platného v té době, protože k tomu došlo před ratifikací EULP Německem, nemůže ESLP rozhodovat (není příslušnost ratione temporis)**. Německo má volnost, jak bude postupovat při restituci, ESLP tak nechce zasahovat do restitučních sporů států, nechává to v jejich sféře (EULP navíc nezná právo na restituci, takže i nepřislušnost ratione materiae).

Kopecký proti Slovensku (rozsudek velkého senátu z 28. 9. 2004)????

Jahn a další proti Německu (rozsudek velkého senátu z 30. 6. 2005)

Šlo o náhradu za vyvlastněný majetek osob, které získaly prospěch za dob konfiskace a teď se má majetek vracet oprávněným restituentům. ESLP uvedl, že pokud se jedná o přesuny velkého množství majetku, musí dojít k rozumné kompenzaci, ale ta může být nižší než tržní hodnota, právě z důvodu množství přesunů (příliš finančně náročné), dále prohlásil, že **za výjimečných okolností (znovusjednocení)** lze uznat za souladné s ochranou vlastnictví i to, když jsou osoby vyvlastněny bez jakékoliv náhrady (průlom do principu – rozhodl to až velký senát, přitom 7členný senát předtím rozhodl o nutnosti kompenzovat).

X

Sjednocení Německa je přitom irelevantní z hlediska z pohledu obecného MP, zejména obyčejových norem, šlo o pouhou sukcesi - a je zde povinnost chránit iura quesita (ochrana nabytých práv).

Hutten-Czapska proti Polsku (rozsudek z 22. 2. 2005)

Problematika regulovaného nájemného, majitelé domů x nájemníci, zákon o regulaci nájemného, dosti známý rozsudek – proto jen stručně. ESLP argumentoval, že vzhledem k okolnostem, zejména sociálním problémům a celkové restrukturalizaci, musí být náklady apod. rozprostřeny na celou společnost, tedy nelze znevýhodňovat jen skupinu – vlastníky bytů, ESLP se opíral nejen o přiměřenou výši zisku (ta tu pochopitelně u deregulovaného nájemného nebyla), ale zdůraznil i další faktory, které ztěžovaly dispozici s byty, mj. na vlastní náklady poskytovat bytovou náhradu apod. Řešil i velký senát, rozhodl taktéž ve prospěch vlastníků bytů.

* **čl. 3 Protokolu č. 1** (právo na svobodné volby)

Podkolzina proti Lotyšsku (rozsudek z 9. 4. 2002)

Porušením práva na svobodné volby jsou i neoprávněné požadavky na členy Parlamentu, je nutné, aby tyto požadavky byly přiměřené a nečinily určité právo (zde na svobodné volby) pouze iluzorním. Bylo zde porušeno právo na svobodné volby – příslušnice rusky mluvící minority v Lotyšsku kandidovala ve volbách, ale údajně neprokázala dostatečnou znalost lotyštiny – byla z kandidátní listiny vyškrtuta (přitom měla certifikát o státní jazykové zkoušce)

Ždanoka proti Lotyšsku (rozsudek z 16. 3. 2006)

Bylo jí znemožněno kandidovat v parlamentních volbách kvůli dřívějšímu členství v KS SSSR apod. ESLP: určitá opatření takové povahy, aby ochránila podstatu demokratického uspořádání jsou legitimní (oprávněná), mají legitimní cíle, nicméně měla být dočasná a přiměřená, protože diskvalifikovat někoho po zbytek života z výkonu práva zaručeného EULP článek 3 Protokolu č. 1) je v rozporu se zásadou proporcionality (bylo shledáno i porušení čl. 11).